

DOETINCHEM EN

ONTWIKKELINGS SAMENWERKING

Jaarverslag 2015

Stedenband Doetinchem La Libertad

Stedenband Doetinchem - La Libertad werkt aan 4 Millenniumdoelen

Maaltijdvoorziening
arme ouderen

Alle kinderen naar
de basisschool

Verbetering water & sanitatie
Huizenbouw

Stimulering lokale economie
Aanleg verbindingsweg
Opstarten beroepscursussen

Inhoudsopgave

Organisatie	2
Voorwoord	3
Activiteiten in Doetinchem.....	4
Publicaties in pers en sociale media.....	4
Uitwisselingen	5
Stand van zaken projecten La Libertad	8
Alle kinderen naar school	8
Beroepsonderwijs.....	11
Ontwikkeling toerisme in La Libertad.....	13
Woningbouw	155
Asilo de Ancianos.....	177
Microkredietprogramma	18
Boerenmarkt in La Libertad	19
Trazabilidad	200
Schoon water voor La Libertad.....	222
Lijst van afkortingen	255
Jaarrekening 2015	266
Balans per 31 december.....	266
Overzicht baten en lasten	266
Toelichting op de balans.....	277
Toelichting op het overzicht baten en lasten.....	277

Organisatie

De stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking (DOS) is een vrijwilligersorganisatie die, samen met zoveel mogelijk partners uit het maatschappelijk middenveld van Doetinchem, invulling geeft aan de stedenband met La Libertad. Sinds 1992 zijn vele kleine en grotere projecten gerealiseerd.

DOS is in 1990 opgericht op initiatief van de gemeenteraad van Doetinchem, met als doel een stedenbandrelatie aan te gaan met een stad in een ontwikkelingsland. Dat is La Libertad in Nicaragua geworden.

In 2007 heeft Doetinchem zich aangesloten bij het programma Caminando Juntos van het Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland-Nicaragua (LBSNN) en Hivos. Sindsdien staat het werken aan de millenniumdoelen centraal. DOS ondersteunt La Libertad op het niveau van onderwijs, water en sanitatie, huisbouw en bevordering van de lokale economie. Daarnaast steunen we kleinschalige sociale projecten.

Stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking (DOS)

Wilhelminastraat 77

7001 GV Doetinchem

0314 332 995

secretariaat@dos-doetinchem.nl

www.dos-doetinchem.nl

www.facebook.com/doetinchem.enontwikkelingssamenwerking

Bestuur

Ted van Vilsteren (voorzitter)

Anneke van der Haar-van der Hoeven (secretaris)

Josée Fenneman (penningmeester)

Jos Leeters (woningbouw)

Cathy Bouwens (namens de gemeenteraad)

Mart Hopmans (onderwijs)

Jan Smit (bedrijfsleven)

Jeroen Helder (water)

Vera Buddingh (beroepsonderwijs)

Monic Schaapveld (PR en tolk/vertaalster)

Comité van Aanbeveling

Herman Kaiser (burgemeester van Doetinchem tot juli 2013)

Sarien Shkolnik-Oostwouder (raad van bestuur Graafschap College)

Dick Chargois (bedrijfsleven)

Financiële handelingen namens DOS

Dirk Stouten

NL 19 RABO 0384 3788 97

Kamer van Koophandel

41051015

Voorwoord

Vanaf 1992 hebben Doetinchem en La Libertad in Nicaragua een stedenband. In 1990 stond Nicaragua aan het begin van een periode van wederopbouw na een lange tijd van dictatuur en burgeroorlog. In Doetinchem werd toen sterk de behoefte gevoeld een bijdrage te leveren aan de opbouw van het land. De stedenband is daarvoor een goed middel gebleken.

Sinds een aantal jaren richt Doetinchem zich met projecten in onze partnerstad La Libertad vooral op het behalen van enkele millenniumdoelen. Dit doen we samen met het landelijk stedenberaad (LBSNN) in het programma Caminando Juntos. In La Libertad zijn de gemeente La Libertad en onze zustervereniging FC Juntos de partners met wie wij de projecten uitvoeren. Veel projecten zijn gecombineerd tot een langlopend project dat financieel ondersteund wordt doordat HIVOS de middelen die wij bij elkaar brengen, verdubbelt. Op 31 december 2015 is dit programma afgesloten. De eindrapportage volgt voorjaar 2016.

Naast Caminando Juntos voert DOS ook zelfstandig doelen uit. 2015 heeft hierbij in het teken gestaan van de voorbereiding van de bouw voor een verblijf voor ouderen (Asilo de Ancianos) en de voorbereiding van de bouw van 5 woningen. Deze 5 woningen vormen een aanvulling op een bestaand *revolving fund* met 33 woningen. Doel hiervan is om steeds meer goede woongelegenheden in La Libertad te realiseren onder de vlag van een soort woningbouwvereniging. In 2016 zal met de bouw gestart worden.

In 2015 zijn we ook begonnen met gesprekken met de gemeenteraad over het vervolg van de stedenband. Al eerder heeft de raad uitgesproken tot 2016 met de stedenband door te willen. Met de afronding van Caminando Juntos is het zaak om na te denken op welke wijze we de stedenband tussen La Libertad en Doetinchem voortzetten. De afgelopen 25 jaar is veel bereikt in La Libertad. Er zijn veel projecten samen met DOS uitgevoerd en er is een hechte relatie ontstaan tussen inwoners van La Libertad en Doetinchem.

DOS kan haar werk alleen doen dankzij de inzet van een groot aantal vrijwilligers. Langs deze weg bedank ik deze vrijwilligers van harte voor hun bijdrage en enthousiasme.

In dit jaarverslag treft u een overzicht aan van de activiteiten in Doetinchem en de stand van zaken van de projecten in La Libertad. Op www.dos-doetinchem.nl vindt u meer informatie. Daarnaast presenteren we de jaarrekening met een overzicht van de baten en lasten.

Ted van Vilsteren,
voorzitter stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking (DOS)

Activiteiten in Doetinchem

Presentatie informatieve raadsvergadering 13 mei

Cathy Bouwens, gemeenteraadslid voor het CDA en namens de raad afgevaardigde in het bestuur van DOS, schetste de laatste stand van zaken van de projecten in La Libertad. Het was de bedoeling dat de raad eind 2015 een besluit zou nemen over de toekomst van de stedenband. Dit is uitgesteld naar het voorjaar van 2016.

Nicaraguaanse 'mural' op CBS 't Prisma

In de maand september is op CBS 't Prisma uitgebreid aandacht besteed aan La Libertad en Nicaragua. Er was een expositie met foto's, voorwerpen en kunst uit Nicaragua.

Kinderboekenschrijver Gerard Sonnemans gaf interactieve lessen aan de hand van zijn boek 'Het lot van de geluksvogel', over twee kinderen in Nicaragua. De leerlingen in de bovenbouw kregen les over de stedenband en de millenniumdoelen, met name 'Alle kinderen naar school' en 'Schoon water voor iedereen'. Ook maakten de leerlingen tekeningen.

Afsluitend hebben de leerlingen een unieke muurschildering gemaakt, samen met de Nicaraguaanse kunstenaar Manuel de Jesús Alániz Gámez. Op 18 september is de 'mural' feestelijk onthuld, in aanwezigheid van burgemeester Joosten. Met de muurschildering legden de leerlingen samen het kernconcept 'binding' beeldend én blijvend vast.

Vorbereiding expositie en informatieavond

In het vierde kwartaal van 2015 is DOS begonnen met de voorbereiding van een expositie waarin 25 jaar stedenband Doetinchem-La Libertad wordt belicht. Deze expositie is bedoeld voor de burgers van Doetinchem, in het bijzonder de donateurs, raadsleden en oud-bestuursleden van DOS.

In verband met het uitstel van de behandeling van de besluitvorming in de raad én het bestuurlijke werkbezoek dat in februari 2016 gepland is, wordt de expositie uitgesteld naar het voorjaar van 2016.

Publicaties in pers en sociale media

Rond het muurschilderproject op basisschool 't Prisma hebben dagblad De Gelderlander en huis-aan-huisblad Doetinchems Vizier berichten geplaatst. Op de website en facebookpagina van DOS en basisschool 't Prisma zijn ook berichten, foto's en filmpjes geplaatst.

DOS heeft in maart en september een digitale nieuwsbrief verspreid.

Uitwisselingen

Missie waterschap Rijn en IJssel aan La Libertad

Van 15 tot 29 januari vond de bestuurlijke afronding plaats van het project Schoon water voor La Libertad. Een belangrijk element van deze missie betrof de waterconferentie in Managua. Deze conferentie was georganiseerd door de Dutch Water Authorities (DWA), waaraan ook het waterschap Rijn en IJssel deelneemt, en verschillende Nicaraguaanse partijen. Vanuit La Libertad heeft men de kans waar genomen om het waterproject stevig te presenteren middels een presentatie en een fraaie maquette. Speciaal voor deze missie was de deelname van dijkgraaf Hein Pieper. Met het oog op de vraag 'Hoe gaan we als Nederlandse waterexperts verder in Nicaragua?' was zijn deelname aan de conferentie zeer zinvol. Overige deelnemers waren Ellen Bollen, Arie Koster (WRIJ), Djura Prins (adviseur i.o.v. WRIJ) en Joost Jacobi (LeAF).

In La Libertad wachtte de delegatie een hartverwarmend welkom. In de korte tijd die er voor stond presenteerden zowel de gemeente als de boeren van de San Miguel-rivier een mooi programma. Onze dijkgraaf werd ook nog eens tot ereburger van La Libertad verheven.

Belangrijk tijdens deze missie was het nog afhechten van enkele activiteiten conform projectplan. Met name valt daarbij te noemen de afwikkeling van de bedrijfsplannen met de boeren in het stroomgebied van de San Miguel, de bouw van 10 eco-latrines op school IRCA en een cursus drinkwater voor ambtenaren van de gemeenten en het drinkwaterbedrijf. Ook zijn er afspraken gemaakt voor de aanstelling van een boswachter en over de capaciteitsopbouw en begeleiding van het stroomgebiedscomité van de Rio Mico.

Voor een filmimpressie zie : <http://youtu.be/L-AYZmRDmOs>

Werkbezoek DOS aan La Libertad

Van 15 tot 30 juni bezochten Anneke van der Haar, Mart Hopmans, Lipkje Stolk en Monic Schaapveld La Libertad. Belangrijkste thema's waren het woningbouwproject, de bouw van een tehuis voor ouderen, het afsluiten van het project Schoon water voor La Libertad en twee workshops voor onderwijzers. Ook is gesproken over de toekomst van de stedenband. De delegatie heeft daarnaast een indruk gekregen van de stand van zaken bij het beroepsonderwijs en de ontwikkeling van het toerisme.

Namens waterschap Rijn en IJssel heeft de delegatie twee boekwerkjes aangeboden. In de brochure 'Oogst van zeven jaar watersamenwerking' komen de eindgebruikers aan het woord. Het kinderboekje 'Yo soy el Rio' doet in eenvoudige bewoordingen het beheerplan voor het

stroomgebied van de Rio San Miguel uit de doeken. De brochure en het boekje worden breed verspreid in La Libertad. In een workshop met 50 leerlingen van de basisschool en een officiële bijeenkomst op het stadhuis zijn beide uitgaven gepresenteerd.

Dankzij de gastvrije ontvangst en medewerking van burgemeester Darwin Kauffman en onze zusterorganisatie FC Juntos heeft de delegatie bijna alle doelen bereikt. Het contract voor de bouw van het Asilo de Ancianos is met instemming van alle partners opgesteld en ondertekend. Dat geldt ook voor het contract voor de bouw van vijf woningen, waarin ook voorwaarden voor verduurzaming van het project. Als laatste onderdeel van het project 'Schoon water voor La Libertad' moest er nog een overeenkomst opgesteld worden voor de aanstelling van een boswachter, die toezicht gaat houden in het gebied. Het stroomgebiedscomité was blij met de hulp van de delegatie; op de laatste dag van ons verblijf is de overeenkomst getekend.

De workshops over het maken van duurzaam lesmateriaal, te gebruiken bij het lees- en rekenonderwijs, zijn zeer enthousiast ontvangen door de leerkrachten. Het voegt beslist iets toe aan de bestaande lesmethoden.

Voor het complete verslag kunt u klikken op

[Verslag bezoek DOS-delegatie aan La Libertad van 15 tot 30 juni 2015](#)

Kort bezoek aan La Libertad van 19 tot 25 oktober in kader van woningbouw

Een kleine delegatie bestaande uit Jan Smit en Monic Schaapveld heeft zich tijdens dit werkbezoek vooral geconcentreerd op het woningbouwprogramma. Voor de nieuwe fase van het programma zijn al enkele voorbereidingen getroffen, zoals het opstellen van het contract en een aanzet voor het verbeteren van de praktische uitwerking.

De contracten zijn verder uitgewerkt en de debiteurenlijst van de huidige bewoners doorgenomen. Het blijkt dat de achterstanden toenemen. Er wordt afgesproken dat het nieuwe huurcontract, waarin striktere regels voor de maandbetalingen zijn opgenomen, tevens van toepassing is op de bestaande bewoners. Het concept-huurcontract is uitgebreid besproken met de juridisch adviseur van FC Juntos en enkele wijzigingen worden doorgevoerd. De adviseur concludeert dat het naar Nicaraguaanse wetgeving goed is. Mocht er sprake zijn van huisuitzetting, dan kan hij met dit contract ervoor zorgen dat er een rechtszitting komt.

Burgemeester Darwin Kauffman praat de delegatie bij over het beroepsonderwijs. Darwin is hier zeer positief over. Er ontstaat een goede samenwerking met de universiteit, waardoor er meer

mogelijkheden ontstaan voor de voortzetting van deze opleidingen in de toekomst. Ook viceburgemeester Zenelia Ocón schuift even later aan bij het overleg. Zij is de verantwoordelijke voor de korte technische cursussen, die ook zeer voorspoedig verlopen.

Uit het verslag: “In de ochtend bezoeken we de opleidingen verpleegkunde, assistent veearts en landmeten. Er doen veel studenten mee, en ze zijn zeer enthousiast. Ze zijn allemaal erg blij dat ze nu op de zaterdagen deze voor La Libertad nieuwe opleidingen kunnen volgen.

Hierna gaan we langs bij de korte cursussen beroepsonderwijs. De meeste cursussen, zoals kapper, banketbakker en elektricien zijn al afgerond. Alleen de naaicursus loopt nog. Het is gezellig vol in het klaslokaal, de dames zijn druk aan het werk. Ze werken zowel op trapnaaimachines als op elektrische. Vandaag maken ze de witte blouses van het schooluniform.

De coördinator vanuit de gemeente en de viceburgemeester laten ons de spullen zien die aangekocht zijn voor de cursussen, zoals fornuizen, een koelkast en materialen voor de cursussen schoonheidsspecialiste en kapster.”

Het hoofd communicatie van de gemeente die er toevallig ook was om filmopnames te maken, grijpt haar kans en weet Jan te strikken voor een interview.

Stand van zaken projecten La Libertad

Alle kinderen naar school

Om het onderwijs in Nicaragua te verbeteren en meer kinderen naar school te krijgen, heeft het LBSNN in samenwerking met het Nicaraguaanse ministerie van onderwijs een onderwijsplan uitgewerkt. Sinds 2008 zetten DOS en haar partners (ministerie van onderwijs MINED, gemeente La Libertad en Fundación Crecemos Juntos) in La Libertad zich samen in voor een betere bereikbaarheid van scholen, meer schoolbankjes, meer en beter opgeleide leerkrachten, schoolmaaltijden voor alle kinderen, scholing voor ouders en rugzakjes met schoolmateriaal voor kinderen van de doelgroep. De laatste jaren is meer nadruk komen te liggen op het op school houden van de kinderen tot en met de zesde klas, 'La Batalla por el sexto grado'.

Van 2008 tot 2014 heeft Doetinchem € 128.800 geïnvesteerd in het basisonderwijs. Daarvan komt de helft uit Doetinchem en de andere helft via cofinanciering van Hivos/LBSNN. Daarvoor zijn vier scholen gebouwd in het buitengebied van La Libertad en twee scholen gerepareerd. Bijna 1500 kinderen ontvingen een rugzakje met schoolspullen. Ruim 200 nieuwe schoolbankjes konden aangeschaft worden en 200 schoolbankjes werden gerepareerd. Meer dan 1200 ouders kregen een scholing over het belang van onderwijs, ouderverantwoordelijkheid, kinderrechten, kinderarbeid en het creëren van kinderarbeidvrije zones.

We investeerden in methoden die de kwaliteit van het onderwijs verbeteren. Jaarlijks droeg Doetinchem bij aan de training van meer dan 100 leerkrachten door het ministerie van onderwijs in Nicaragua. Daarnaast zijn leerkrachten bijgeschoold in het ontwikkelen en toepassen van educatieve spellen op basis van de Doetinchemse methode. Tijdens het bezoek van de Doetinchemse delegatie in februari 2014 en juni 2015 hebben Lipkje Stolk en Mart Hopmans workshops verzorgd met nieuw materiaal dat ontwikkeld is door Lipkje Stolk en door een leerkracht uit buurgemeente San Pedro. Daar was men enthousiast over en deze activiteit is deels overgenomen door de onderwijscommissie van La Libertad.

De eindrapportage 2014 is door DOS en LBSNN goed bevonden. Voor 2015 heeft DOS in overleg met LBSNN weer € 12.500 ter verdubbeling beschikbaar gesteld. Daarvoor heeft de onderwijscommissie in La Libertad een investeringsplan opgesteld, dat door DOS en LBSNN is goedgekeurd. Tot groot ongenoegen van DOS heeft LBSNN gemeend het beloofde bedrag niet over te maken aan FC Juntos, omdat er bij andere projecten een achterstand in verantwoording was. Eind 2015 heeft LBSNN het aandeel van DOS teruggestort met aftrek van de volgens LBSNN niet verantwoorde bedragen van beroepsonderwijs en trazabilidad.

DOS heeft de onderwijscommissie gevraagd voor 2016 een aangepaste begroting te maken voor het resterende bedrag (de DOS-bijdrage van € 12.500), met aftrek van de uitgaven (€ 3.000) die in 2015 al gedaan zijn.

Los Pipitos

In 2014 is een flink bedrag (US\$ 10.400) geïnvesteerd in leermiddelen en therapeutisch materiaal voor leerlingen met een beperking. In La Libertad zijn 326 kinderen met een bepaalde beperking. Hiervan waren er begin van het jaar 19 ingeschreven op de school voor speciaal onderwijs van Los Pipitos in de stad. Ruim 100 van deze kinderen volgen onderwijs op reguliere scholen. Sommigen hebben ook therapie bij Los Pipitos. Anderen worden door de fysiotherapeut thuis bezocht. Het project leer- en therapeutische middelen voor Los Pipitos is grotendeels uitgevoerd. De start is moeizaam verlopen. Deels vanwege gemeentelijke veranderingen, deels vanwege beperkte capaciteit van Los Pipitos. Materialen zijn aangeschaft, tevens zijn trainingen gegeven en huisbezoeken afgelegd. Voor ouders van een kind met een beperking werden 5 bijeenkomsten georganiseerd waaraan 77 ouders hebben deelgenomen. De cursus gebarentaal heeft helaas niet plaats kunnen hebben door de beperkte capaciteit bij Los Pipitos. Aan het eind van het seizoen 2014 waren er 31 kinderen ingeschreven op Los Pipitos. Begin 2015 is het grootste deel van het therapeutisch materiaal aangekomen.

Het landelijke initiatief om vanaf 2015 alle kinderen met een beperking op gewone scholen te plaatsen in het kader van inclusief onderwijs, maakt het er niet makkelijker op om voor deze kinderen iets extra's te doen. De school Los Pipitos wordt nu alleen voor therapeutische doeleinden gebruikt. Cursussen om leerkrachten bij te scholen in onderwijs aan kinderen met een beperking kunnen met een beurs door de overheid worden gevolgd.

Campagne Stop kinderarbeid

Het creëren van kinderarbeidvrije zones is in Nicaragua nieuw beleid. Ter gelegenheid van de derde wereldconferentie Kinderarbeid in oktober 2013 in Brazilië was in Managua van 3 tot 5 oktober een conferentie met ngo's en bestuurders. Hieruit is voortgekomen de Declaratie van Managua.

In 2014 is in La Libertad actief campagne gevoerd om het onderwijs te promoten en kinderen naar school te krijgen. Dit is gedaan met banners, radioberichten, verkoop van spullen, activiteiten voor kinderen, uitdelen van presentjes en huisbezoeken.

Ook voor 2015 was een jaarplan opgesteld, dat was goedgekeurd door het kantoor LBSNN in Managua. Om voor ons onduidelijke redenen heeft LBSNN besloten dit programma in La Libertad niet voort te zetten. Daarover is La Libertad pas in een laat stadium (na juni 2015) geïnformeerd. Toen had het comité al een aantal uitgaven gedaan.

Beroepsonderwijs

Technisch onderwijs is iets relatief nieuws in Nicaragua. Sinds 2009 zijn in La Libertad gesprekken gevoerd om te komen tot een vorm van beroepsonderwijs. Daaraan namen deel FC Juntos (de lokale stedenbandorganisatie in La Libertad), de boerenorganisatie ASOGALES, vertegenwoordigers van de mijn, het ministerie van onderwijs (MINED), het instituut voor beroepsopleidingen INATEC (Instituto Nacional Tecnológico) en vertegenwoordigers van het LBSNN in Managua.

La Libertad heeft drie sectoren met economisch potentieel: landbouw, mijnbouw en dienstverlening. In september 2011 is de eerste beroepsopleiding in La Libertad gestart, de opleiding tot landbouw en veeteelttechnicus.

In 2013 volgden 42 leerlingen een van de volgende beroepsopleidingen:

- driejarige opleiding agropecuario (landbouw en veeteelt);
- eenjarige opleiding mecánica básica (automonteur);
- eenjarige opleiding electricidad domiciliar (elektrotechniek).

Tien leerlingen van de opleiding tot automonteur behaalden eind november 2013 hun diploma.

De andere twee opleidingen zijn in 2015 afgerond. De bijdrage van Doetinchem was € 20.000, na verdubbeling via Hivos € 40.000. Daarvan is € 29.000 geïnvesteerd in de voorgenoemde opleidingen. € 11.000 heeft LBSNN achter de hand gehouden voor uitbreiding van het aantal cursussen.

Gemeentelijke beroepsopleidingen

In 2014 zijn er op allerlei plaatsen in Nicaragua Escuelas de Oficio Municipal (gemeentelijke beroepsopleidingen) opgericht. Dit is een initiatief van de landelijke overheid. Ook in La Libertad ging deze school voor beroepsonderwijs van start. In overleg met de gemeente La Libertad heeft Doetinchem een bijdrage van € 25.360 (€ 50.720 na verdubbeling door Hivos/LBSNN) voor de volgende opleidingen beschikbaar gesteld:

- tweejarige vakopleidingen in La Libertad: veterinario (veelsteelt) en mecánica automotriz (automonteur);
- tweejarige opleidingen: topografía (topografie) en enfermería (verpleegkunde);
- korte cursussen: belleza (schoonheidsspecialiste), panadería y pastelería (bakker en banketbakker), electricidad residencial (elektriciteit in woonomgeving), soldadura (lassen), ebanistería (timmerwerk), albañilería (metselwerk) en repostería y decoración (banketbakker en decoratie van taarten).

Voor de tweejarige opleiding veterinaire technicus (ruraal en urbaan) heeft Doetinchem begin 2014 al € 9.501 (€ 19.002 na verdubbeling door Hivos/LBSNN) beschikbaar gesteld. Deze cursus is in 2014 niet van de grond gekomen. In 2015 is deze cursus opnieuw aangeboden.

Leden van de DOS-delegaties in juni en oktober 2015 brachten bezoeken aan verschillende beroepsopleidingen. Met name van de cursussen topografie en verpleegkunde en de korte cursussen kregen we een goede indruk. Veel enthousiaste leerlingen en gemotiveerde docenten.

In oktober heeft de gemeente La Libertad beelden opgenomen van de cursussen. Die zijn te bekijken op <https://www.facebook.com/alcaldialalibertad.poderciudadano/videos/852648014852597/>

LBSNN monitort namens Doetinchem de beroepsopleidingen. In oktober 2015 ontvingen we de volgende rapportage:

Beroepsonderwijs Escuela de Oficio Municipal (EOM) loopt wat betreft de korte cursussen redelijk tot goed. De gemeente La Libertad wordt hierop door LBSNN gemonitord, maar ook door nationale regering.

De opleiding técnico veterinario loopt redelijk. Afgezien van problemen met de huisvesting, vervoersproblemen bij practica en een docent die onvoldoende gekwalificeerd is en gelukkig vervangen kon worden. Wel is er een uitval van bijna 40%.
Voor de tweejarige cursussen is in 2015 het een en ander verbeterd aan de huisvesting.

Eind 2015 heeft DOS van LBSNN nog geen eindrapportage ontvangen.

Ontwikkeling toerisme in La Libertad

La Libertad heeft toeristische potentie. Met name de goudwinning en het plattelandskarakter van La Libertad nodigen uit tot een bezoek. Daar komt bij dat het klimaat prettig is: La Libertad ligt wat hoger in de bergen. Daardoor is het er minder warm dan in veel delen van Nicaragua. Ook in de droge tijd is de natuur nog grotendeels groen. De bevolking is erg gastvrij en ontvangt graag mensen van buiten. Als deelnemers van een stedenbandbezoek voelen we ons altijd erg welkom. Inmiddels is La Libertad goed te bereiken over een verharde weg en is veel werk verricht aan de zekerstelling van schoon drinkwater. La Libertad ligt net als de Achterhoek in een relatieve uithoek van het land.

Dat waren voor DOS redenen om La Libertad de helpende hand te bieden bij het ontwikkelen van het toerisme.

Om nationale en internationale toeristen te bereiken, moet er wel wat gebeuren.

De gemeente La Libertad heeft een toeristisch plan. Na een aantal voorstudies zijn er plannen uitgewerkt en hebben wij gekeken hoe we La Libertad daarbij kunnen helpen.

Infrastructuur

De gemeenten La Libertad en Doetinchem hebben samen een bedrag geïnvesteerd voor de nodige basisvoorwaarden:

- workshops waarin ondernemers en burgers zich bewust worden van de mogelijkheden van toerisme;
- opzetten van een informatiepunt;
- opknappen van het cultuurhuis, waarin panelen over het leven van de mijnwerker komen en archeologische vondsten uit het gebied;
- promotiemateriaal, zoals folders, website en facebookpagina;
- borden in de bebouwde kom om toeristische punten aan te duiden;
- maken van toeristische plattegrond;
- maken van catalogus met toeristische diensten en attracties.

Toeristisch circuit

Met enkele andere gemeenten in de streek Chontales, die ook een stedenband in Nederland hebben, proberen we een toeristisch circuit te ontwikkelen, dat via nationale en internationale kanalen gepromoot gaat worden.

Aan deze fase van het project dragen bij: de gemeente La Libertad, DOS en de stichting Centro Empresarial Pellas, onderdeel van een van de grootste Nicaraguaanse ondernemingen.

Het gaat om:

- trainen en begeleiden van ondernemers met toeristische producten;
- beschrijven van nieuwe toeristische producten;
- organiseren van ondernemers met toeristische potentie;
- begeleiden van samenwerking tussen gemeente en landelijke instanties;
- meehelpen opstellen van gemeentelijke toeristische agenda; in mei 2014 is de toeristische agenda van de gemeente La Libertad uitgekomen;
- samenwerking zoeken met organisaties in buurland Costa Rica, waar toerisme een belangrijke bron van inkomsten is.

Specifiek product

Elke gemeente binnen het toeristisch circuit werkt aan het versterken van de eigen specifieke producten. Voor La Libertad komt de nadruk te liggen op de traditionele goudwinning en de culturele

geschiedenis hiervan. Verder gaat het om bedrijfsvoering van toeristische ondernemers en versterking van de gemeente bij het toerisme-beleid.

De totale investering vanuit Doetinchem, inclusief de verdubbelingen door Hivos via LBSNN, bedraagt $11.665 + 25.000 + 40.000 = € 76.665$. Van dit bedrag is een deel nog niet besteed. LBSNN heeft zich deels teruggetrokken uit dit project.

Een probleem bij dit project is, dat het laatste onderdeel pas eind 2014 is vastgesteld en in de loop van 2015 moest zijn afgerond, omdat dan het subsidieprogramma Caminando Juntos afloopt. Dit bleek een te korte tijd om zaken voor elkaar te krijgen. LBSNN heeft de cofinanciering voor dit onderdeel teruggedraaid. Hiermee komt het totale beschikbare bedrag op $76.665 - 12.500 = € 64.165$, waarvan € 38.333 door Doetinchem zelf is bijeengebracht.

DOS gaat komend jaar bezien in hoeverre we met eigen middelen een vervolg kunnen geven aan de ontwikkeling van het toerisme.

Wat kan er nu al in La Libertad?

- Logeren in een eenvoudig, maar schoon hotel met wifi.
- Kiezen uit diverse restaurants of lunchen bij een eethuisje (comedor).
- Logeren op het platteland 'bij de boer' onder zeer eenvoudige omstandigheden.
- Traditionele mijnbouw bezoeken.
- Paardrijden of wandelen in de bergen.
- Zwemmen bij een indrukwekkende waterval.

Gunstige basisvoorwaarden zijn dat de weg tussen de provinciehoofdstad Juigalpa en La Libertad is verhard, dat er sinds kort in La Libertad een geldautomaat is, dat de elektriciteit meestal werkt. En dat aan een goede drinkwatervoorziening wordt gewerkt.

Hoe vindt een onbekende toerist de weg?

Maar om als onbekende toerist de weg te vinden in La Libertad, zijn er nog enkele voorwaarden te vervullen. Er is bijvoorbeeld nog geen website waarop:

- plaats en openingstijden van toeristisch informatiepunt met Engelssprekende medewerker;
- overzicht overnachtingsmogelijkheden en restaurants;
- lijst met toeristische hoogtepunten en arrangementen;
- vervoersmogelijkheden (openbaar vervoer, per motor, fiets, paard, auto).

Woningbouw

Samen met Sité Woondiensten ondersteunt Doetinchem een kleinschalig woningbouwproject in La Libertad. Aanleiding was de orkaan Mitch die in 1998 huishield in Nicaragua. Sinds 2002 zijn 33 degelijke woningen gebouwd, die via huurkoop afbetaald worden. De geïnde bedragen worden geïnvesteerd in nieuwe woningen. Daarvan zijn er inmiddels 4 gebouwd. De begunstigden doneren de grond waarop gebouwd wordt aan de lokale organisatie FC Juntos. De huur wordt in 180 maandelijkse termijnen betaald. De bewoners rekenen maandelijks contant af bij het gemeenschapshuis van FC Juntos. Na 15 jaar worden ze eigenaar van het huis en de grond. Alle overeenkomsten zijn vastgelegd in officiële documenten.

Tot en met 2012 heeft DOS met donaties van Sité en anderen gebruikgemaakt van een verdubbelingregeling via het KPA-fonds. Doetinchem heeft incl. verdubbelingen € 202.649 geïnvesteerd in het woningbouwprogramma. Dat waren de projecten Vivienda I, II, III, IV en V.

In november 2012 waren Sergio Lazo en Jamileth Miranda uit La Libertad op werkbezoek in Doetinchem. Het thema wonen was de rode draad van het bezoek. Het bleek dat er nog veel behoefte is aan woningen voor de middenklasse in La Libertad. Voor de mensen in hutjes bouwt de gemeente La Libertad een aantal zeer eenvoudige woningen; de Canadese goudmijn B2Gold bouwt huizen voor werknemers van de mijn.

DOS heeft geprobeerd aan de wensen uit La Libertad gehoor te geven. Door nog eenmaal een flink bedrag beschikbaar te stellen, zou de woningbouw in La Libertad een flinke slag kunnen maken. In 2014 is er via donaties van Sité en de gemeente Doetinchem € 30.000 beschikbaar gekomen voor woningbouw.

Beoogd was op dat moment om dit bedrag samen met een bijdrage uit de middelen van DOS te verdubbelen met Caminando Juntos-middelen. Projecten van Caminando Juntos dienen afgerond te zijn in 2015, een kleine uitloop in 2016 is mogelijk. Helaas is gebleken dat realisatie op deze manier niet mogelijk is. Dit wordt veroorzaakt door diverse knelpunten die LBSNN heeft bij de realisatie van projecten. Het gevolg is dat onder andere woningbouw in het kader van Caminando Juntos geen begaanbaar pad meer was en er geen verdubbeling via Hivos kon plaatsvinden. In 2015 heeft DOS het plan bijgesteld. De gemeenteraad van Doetinchem en Sité zijn daarmee akkoord gegaan.

Bijgesteld plan Vivienda Sostenible VI voor de bouw van vijf huizen

DOS gaat de huizenbouw nu in eigen beheer samen met FC Juntos uitvoeren. Dit vindt plaats binnen de bestaande afspraken voor huizenbouw. Na een kort werkbezoek in oktober 2015 van een kleine DOS-delegatie is aan alle voorwaarden voldaan. Er zijn enkele waarborgen toegevoegd waardoor het project steviger onderbouwd is. Onder andere de oprichting van een lokale woningstichting die zorgdraagt voor duurzaam beheer van het project. Voor dit project is een aparte bankrekening geopend waarin ook een vertegenwoordiger van DOS inzage heeft.

Eind 2015 heeft LBSNN uit het restfonds stedenbanden Nederland-Nicaragua een bedrag van € 30.000 beschikbaar gesteld voor dit plan, onder voorwaarde van gedegen accountantscontrole. Eind december 2015 heeft DOS de eerste uitbetaling van \$ 28.000 voor de bouw van twee huizen gedaan. Zo gauw die klaar zijn, volgt de tweede uitbetaling.

Stand van zaken woningen in huurkoop uit projecten Vivienda I, II, III, IV en V

Tijdens de werkbezoeken van DOS in 2015 bleek er bij veel huurders een achterstand in betaling. Daar is uitvoerig over gesproken met FC Juntos. Om een grotere achterstand te voorkomen en een inhaalslag te maken, zijn een aantal aanbevelingen gedaan. Dit heeft al direct geresulteerd in een verbetering van de financiële situatie.

Asilo de Ancianos

Doetinchem heeft een aantal jaren een bijdrage geleverd aan een maaltijdvoorziening voor arme ouderen in La Libertad. In Nicaragua bestaat niet zoiets als AOW. Ouderen worden opgevangen en verzorgd door familie en burens. Als die er niet zijn, hebben ze een probleem. Sinds 2010 hebben de mensen uit La Libertad de zorg voor de maaltijdvoorziening helemaal overgenomen. Vanuit de RK-kerk in La Libertad kwam toen het initiatief om voor deze ouderen een permanent verblijf te maken. Daar bleek een groot draagvlak voor te zijn. De gemeente La Libertad en de grote goudmijn hebben medewerking toegezegd. Ook Doetinchem heeft een bijdrage van \$ 20.000 beschikbaar gesteld. In 2013 heeft burgemeester Kaiser een deel van de prijs die hij ontving van het Christelijk Sociaal Congres, voor dit project bestemd.

Dan kan het nog erg lang duren voordat de eerste steen wordt gelegd.

Doetinchem stelde als voorwaarde voor het schenken van het bedrag dat alle betrokkenen een contract ondertekenen waarin de belangrijkste afspraken staan beschreven:

- over het ontwerp van het gebouw;
- eigendomsrechten van de grond;
- de financiële bijdragen en verantwoordelijkheden van de diverse actoren en het tijdsplan;
- opstellen van een plan voor inrichting en exploitatie;
- benoeming van een krachtig comité dat het project draagt.

Eind 2014 is dat contract er nog niet. Ook is nog niet met de bouw begonnen. Tijdens het bezoek van de DOS-delegatie in juni 2015 is het gelukt alle stakeholders nogmaals om de tafel te krijgen. Tijdens dit bezoek is een contract opgesteld waar iedereen zich in kon vinden. De gemeente La Libertad, de RK-kerk en DOS hebben toen ondertekend. De mijn B2Gold heeft voor aanzienlijke vertraging gezorgd. Pas eind 2015 kregen we te horen dat de mijn zijn verplichtingen is nagekomen. Ook de gemeente La Libertad heeft haar bijdrage overgemaakt. DOS heeft toen ook de helft van het beloofde bedrag overgemaakt. Het tweede deel komt na een eerste financiële en inhoudelijke verslaglegging over de bouw. Yamileth Miranda van FC Juntos is hiervoor verantwoordelijk.

Tijdens het bezoek van een delegatie van gemeente Doetinchem en DOS-bestuurders in februari van 2016 kan de eerste steen gelegd worden. Het gebouw wordt in twee fasen gebouwd, eerst het daggedeelte met een keuken, een eetzaal en een ruimte voor medische zorg. Het slaapgedeelte wordt in een later stadium gebouwd. Het is een mooi ontwerp dat meteen al flink vereenvoudigd is, omdat het anders te duur werd. De plaatselijke pastoor is er erg mee ingenomen; hij is de trekker van het project. Maria del Carmen, met wie DOS veel samenwerkte als het om sociale projecten vanuit de kerk ging, verzuchtte: "Er is een droom in vervulling gegaan."

In juni 2016 hoopt men de eerste fase van de bouw gereed te hebben.

Microkredietprogramma

Sinds de start van het Caminando Juntos-programma in 2007 is ontwikkeling van de lokale economie een van de belangrijke speerpunten. Het beschikbaar stellen van microkrediet aan kleine boeren is een van de opties om lokale ontwikkeling te stimuleren. Sinds 2011 is DOS in overleg met LBSNN/Hivos over het opzetten van zo'n programma in La Libertad.

In 2012 zijn de voorwaarden voor het opzetten en uitvoeren van een kredietprogramma in La Libertad aangescherpt. Er zou een onderzoek komen naar behoefte, voorlichten/trainen kleine en middelgrote producenten, waarbij ten minste 60 boeren bediend kunnen worden met krediet op basis van een businessplan.

Het blijkt niet makkelijk te zijn om een betrouwbare financiële instelling te vinden die de kredieten kan verstrekken.

Doetinchem heeft \$ 42.000 beschikbaar gesteld als microkrediet. Uit het Caminando Juntos-fonds komt daar \$ 42.000 bij. Dit krediet was bestemd voor producenten die ondernemen op basis van een zogenaamde Carta de Derecho de Posesión. Deze producenten beschikken over onvoldoende garanties voor het verkrijgen van een normaal krediet bij een bank, maar hebben wel economisch potentieel en ondernemerszin. Hiervoor wordt een diagnose, een businessplan en een financieel plan opgesteld.

Nadat het LBSNN tot driemaal toe niet gelukt was om een geschikte financiële instelling te vinden die onder de voornoemde voorwaarden kon werken, heeft DOS zich uit dit project teruggetrokken. In april 2015 zijn DOS en LBSNN een uitruil van middelen overeengekomen. LBSNN investeert het voor microkrediet bestemde bedrag in een kredietfonds via Caja Rural. DOS ontvangt van LBSNN € 30.000 uit een fonds restgelden KPA, waar DOS een KPA-achtig project in La Libertad mee kan financieren. Dit gaat DOS besteden aan de uitbouw van het woningbouwproject in samenwerking met FC Juntos.

LBSNN heeft vervolgens \$ 84.000 geïnvesteerd in het kredietfonds van de Caja Rural. Er zijn inmiddels 21 kredieten uitgezet in La Libertad. Daarbij moet aangetekend worden dat de producenten die nu de kredieten aanvragen via Caja Rural niet behoren tot de oorspronkelijke doelgroep; het zijn kleine en middelgrote producenten met onderpand. Voor deze groep zijn er genoeg mogelijkheden om een krediet te krijgen.

Boerenmarkt in La Libertad

Boeren in La Libertad hebben in het verkoopproces een zwakke positie, o.a. doordat de dichtstbijzijnde markt op afstand is. Zij beschikken in het algemeen over beperkte vaardigheden en hebben te maken met intermediairs die het gros van de winst tot zich nemen. Ook hebben zij onvoldoende kennis van de marktwaarde van producten.

Juigalpa en Managua zijn de uitvalbases voor de bevolking van La Libertad om landbouwproducten te verkrijgen. Veel lokale boeren produceren vooral voor eigen gebruik. In het stedelijk deel van La Libertad was geen plek om hun producten te vermarkten.

De gemeente La Libertad heeft in haar meerjarenplanning een bedrag begroot voor het oprichten van een boerenmarkt in het stadje. DOS heeft hieraan een financiële bijdrage geleverd van € 4.484. De gemeente Doetinchem en DOS hebben het contract hiervoor in juni 2013 ondertekend. In dit project hebben Doetinchem/LBSNN en gemeente La Libertad ieder 50% van de fondsen ingelegd. Doel was om een boerenmarkt op te zetten waar lokale producenten hun producten kunnen verkopen, daarvoor niet naar Juigalpa hoeven af te reizen, en de bevolking nu verse groenten en fruit direct van de boer kan kopen.

De doelgroep bestaat uit 39 vrouwen. Twintig van hen hebben in november 2013 een capaciteitstraining gevolgd en begeleiding gekregen bij het opzetten van de markt. Inmiddels is een bestuur opgericht en op 21 februari 2014 is de boerenmarkt van start gegaan in aanwezigheid van een DOS-delegatie. Bij de opening heeft DOS een cheque voor de basisinfrastructuur van de boerenmarkt aan burgemeester Damarys Lopez Mata overhandigd. Sindsdien is er op vrijdag om de veertien dagen markt in La Libertad. De boeren en de bevolking zijn er heel tevreden mee. Aanvankelijk organiseerde de gemeente La Libertad voor 100% het transport uit de comarca's. Nu betalen de producenten zelf 50% van deze kosten. Naar schatting zo'n 500 mensen maken gebruik van de boerenmarkt in La Libertad.

In april 2015 is dit project afgerond.

Trazabilidad

Het ministerie van landbouw in Nicaragua (MAGFOR) heeft een programma opgezet voor het vastleggen van het traject van de herkomst van vlees (trazabilidad/trace-ability). Koeien krijgen net als in Nederland een identificatielabel in hun oor. Het is nodig om de stier of de koe te kunnen volgen van de geboorte tot en met de distributie van het vlees. In Nicaragua is dat met name interessant om een betere prijs voor het vlees te krijgen en voor de acceptatie daarvan bij de export. Al vanaf 2010 moet vlees aan deze voorwaarde voldoen bij de export naar de VS.

Op verzoek van Doetinchem heeft het LBSNN dit project ontwikkeld met de partners in La Libertad. Op 28 juni 2011 ontvingen we een goed gedocumenteerd projectvoorstel. Voor dit project heeft Doetinchem een bedrag van € 4.286 beschikbaar gesteld. LBSNN/Hivos verdubbelen dit bedrag. Dit geld komt in een roterend fonds voor de boeren in La Libertad. De doelgroep van het project is in het eerste jaar minimaal 40 boeren met gemiddeld 60 stuks vee. Per koe kunnen zij voor \$ 3,50 krediet aanvragen tot een maximum van 60 koeien.

Bij veel projecten in Nicaragua – zo ook dit – is het een kwestie van lange adem. Eind 2012 moest er nog één handtekening gezet worden aan Nicaraguaanse zijde. In oktober 2013 is de eerste uitbetaling à \$ 9.600, waarvan \$ 2.000 voor ondersteuning kantoor, \$ 7.600 voor ondersteuning boeren, inclusief het krediet, gedaan. 46 producenten zijn geïdentificeerd en opgenomen in het programma met in totaal 2350 stuks vee. UNAG-CEGE is behulpzaam bij de uitvoering.

Fase 1 is inmiddels afgerond. 50% van het project is doorlopen. 840 stuks vee zijn onderzocht op ziekten. Er is een kredietcomité gevormd. De inning verloopt heel goed. FCJ heeft een veearts aangesteld en controleert het werk van CEGE. Het was de bedoeling dat in 2014 een tweede groep boeren een krediet zouden krijgen om in het project te stappen.

De gerente was voor zes maanden gecontracteerd, maar in mei 2014 was het beoogde aantal boeren en koeien nog niet gehaald. De gerente heeft zijn werk voortgezet en een verslag van de werkzaamheden naar het LBSNN gestuurd.

In juli 2014 is de tweede ronde gestart. Er deden zich een aantal externe problemen voor:

Er waren niet genoeg chapa's (oormerken).

De boeren waren minder gemotiveerd, omdat ze met en zonder chapa evenveel geld voor hun vlees kregen.

Door de overheid is het oormerken van koeien niet verplicht gesteld. Boeren konden op het gemeentehuis zonder meer een verkoopbewijs krijgen.

Het bleek dat MAGFOR chapa's voor \$ 2 aanbood zonder verder onderzoek op ziektes en andere voorwaarden van trazabilidad.

Per 1 januari 2014 zou er een wet van kracht worden die trazabilidad van vlees verplicht. Dat is niet doorgegaan.

Aan de tweede ronde hebben slechts 3 boeren meegedaan. Zij hebben voor \$ 2 in totaal voor 120 koeien via CEGE een oormerk gekregen.

Er is niet veel voorstellingsvermogen voor nodig om te zien dat er eind 2014 weinig perspectief was om het programma voort te zetten. De eis van het LBSNN om het programma stop te zetten en het geld van de tweede ronde bij CEGE terug te vragen, is bij FCJ niet goed gevallen. CEGE heeft met het geld al investeringen gedaan. FCJ was en is heel gemotiveerd om trazabilidad voort te zetten en per 1 juli 2015 lijken de kansen gekeerd. Op elk gemeentehuis hangt nu een communiqué waarop staat dat trazabilidad vanaf die datum verplicht wordt bij de verkoop van een koe.

Onderhandelingen met het LBSNN om dit project voort te zetten, vonden bij LBSNN geen gehoor. Sterker nog: LBSNN heeft het bedrag bestemd voor het roterend fonds teruggevorderd bij DOS om het Caminando Juntos-programma in 2015 met Hivos af te ronden.

DOS en FCJ zijn het daar erg mee oneens en eind 2015 hebben zij besloten tot een doorstart van het programma voor de volgende 2400 oormerken (1200 koeien) met de al beschikbare middelen.

Schoon water voor La Libertad

Het waterbeheer is verbeterd en het waterbewustzijn is vergroot bij de agrariërs, bestuurders en bewoners van de stad La Libertad in Nicaragua. Met deze resultaten heeft het waterschap het project 'Schoon water voor La Libertad' in 2015 succesvol afgesloten.

In het project heeft Waterschap Rijn en IJssel samen met gemeente Doetinchem, stedenbandorganisatie DOS/LBSNN, drinkwaterbedrijf Vitens, de Lettinga Associates Foundation uit Wageningen en de Unie van Waterschappen kennis en ervaring overgebracht op het gebied van integraal stroomgebiedsbeheer, over het organiseren van de drinkwatervoorziening en over kleinschalige afvalwaterbehandeling.

Concrete resultaten

De inzet van de Nederlandse kennis en ervaring heeft de afgelopen jaren veel opgeleverd voor het waterbeheer in dit gebied. Concreet betekende dit onder andere dat boeren hun bedrijven anders gingen inrichten: zij hebben overdekte en geplaveide stallen gebouwd, waardoor de mest niet wegstroomt naar de rivier, maar gebruikt kan worden voor het opwekken van biogas. Langs de oever van de rivier zijn bomen geplant om erosie van de grond tegen te gaan. Er zijn ecolatrines (toiletvoorzieningen) en veepassages gebouwd. Ook is een biofilter aangelegd om afvalwater te reinigen en zijn er arseenfilters vervaardigd.

Het project is gestart in 2009 en de laatste jaren is veel aandacht besteed aan het borgen van de kennis bij de plaatselijke instanties zoals de gemeente La Libertad, het drinkwaterbedrijf en de landbouwcoöperatie. Juist hierdoor is er een blijvende verbetering in het regionale waterbeheer in La Libertad ontstaan.

Betrokkenen aan het woord

Dijkgraaf Hein Pieper van Waterschap Rijn en IJssel: "Zeven jaar is gewerkt aan het versterken van het waterbewustzijn in La Libertad en omstreken. Op heel praktische wijze lieten onze medewerkers boeren, burgers en ambtenaren leren over wat goed waterbeheer vermag. Toen ik zelf in Nicaragua was, werd ik getroffen door het enthousiasme. Met eigen ogen heb ik gezien dat boeren hun verantwoordelijkheid nemen om de drinkwaterbronnen te beschermen en daar terecht trots op te zijn."

Burgemeester Darwin Kaufmann van La Libertad: "In de jaren '90 ging La Libertad een vriendschapsband aan met de gemeente Doetinchem. Er kwam een kennisuitwisseling tot stand over onderwerpen op het gebied van water. Daarbij kon La Libertad profiteren van de eeuwenlange ervaring van de Nederlanders in hun relatie met het water. Onder andere de technische capaciteiten van de gemeente rond waterbeheer zijn enorm versterkt. In het kader van het project is het beheerplan voor de Rio San Miguel uitgewerkt en het stroomgebiedscomité opgericht. We hebben in de loop van het proces veel geleerd."

Danilo Lazo Vega, agrariër en voorzitter van het stroomgebiedscomité: "Vóór dit initiatief wisten wij boeren eigenlijk niet wat een stroomgebied is, staken we delen van het bos in brand voor de houtkap of voor de uitbreiding van het landbouwgebied, werd er ongecontroleerd gejaagd en waren we ons er niet van bewust dat water zo belangrijk is. We zijn nu in staat tot het beter organiseren van onze boerenbedrijven, we voeren diversificatie van teelten in en we hebben vooral kennis kunnen opdoen. We zijn nu goed georganiseerd en we gaan ervoor. Als boeren voelen we ons belangrijk omdat we serieus genomen worden en omdat het van ons afhangt of er voldoende water van goede kwaliteit is."

Ter gelegenheid van het voltooien van het project is een kleurrijke brochure uitgegeven die op grote schaal is verspreid in La Libertad en Nederland: “De oogst van 7 jaar watersamenwerking door de ogen van eindgebruikers”. Voor de kinderen in La Libertad is het boekje “Yo soy el Rio” uitgegeven, waarin op eenvoudige wijze wordt uitgelegd hoe belangrijk het is om goed voor de rivier te zorgen.

Het project ‘Schoon water voor La Libertad’ vormde een onderdeel van het programma Caminando Juntos 2 waarvan het opdrachtgeverschap deels berust bij het LBSNN/Hivos.

Het project sluit aan bij de ambities van vele landen, waaronder Nederland en Nicaragua, namelijk werken aan de millenniumdoelen. Millenniumdoel 7 luidt: halvering van het percentage van de wereldbevolking zonder toegang tot veilig drinkwater en duurzame sanitaire voorzieningen.

Korte samenvatting van de verschillende fasen van het project

Eerste fase 2008-2011

In deze fase is een begin gemaakt met het stroomgebiedsbeheer van de Rio San Miguel, verbetering van de sanitatie en het drinkwaternet in de stad.

Tweede fase 2011-2013

In de tweede fase ligt de focus op de bedrijfsplannen voor boeren, met maatregelen voor het (water)milieu en ter versterking van hun economische positie. In 2011 hebben vijf samenwerkende gemeenten in het stroomgebied van de Rio Mico (La Libertad, San Pedro de Lóvago, Santo Tomás, Villa Sandino en Santo Domingo) als onderdeel van dit project een intentieverklaring voor samenwerking op het gebied van stroomgebiedsbeheer in groter verband ondertekend. In 2012 is verder gewerkt aan het vergroten van draagvlak.

Belangrijk onderdeel in deze fase was het vergroten, delen en vastleggen van waterkennis.

Inmiddels is het stroomgebiedscomité van de Rio San Miguel officieel ingeschreven in het register van de Nationale Waterautoriteit ANA. De functie van het comité is vergelijkbaar met die van een waterschap in Nederland, maar dan op basaal niveau. Sinds oktober 2013 is het Comité de Cuenca Rio Mico operationeel. Dat beslaat een groter gebied over de vijf eerdergenoemde gemeenten.

Derde fase 2013-2015

Sinds augustus 2013 bevindt het project zich in de nazorgfase.

Het jaar 2014 stond in het teken van de afwikkeling van de bedrijfsplannen met de betrokken boeren, de bouw van tien eco-latrines op de middelbare school en de cursus voor ambtenaren van de gemeenten en het drinkwaterbedrijf over een goede drinkwatervoorziening.

Drinkwater

Vitens heeft zich in 2013 teruggetrokken. Waterschap Rijn en IJssel heeft ook het onderdeel drinkwater overgenomen, waarvoor het een specialist inhuurde die adviseert over het beheer en distributie van drinkwater. In 2014 zijn met consultants gesprekken gevoerd over het masterplan drinkwater. Voor ambtenaren van de deelnemende gemeenten en het drinkwaterbedrijf is op de valreep van 2014 de cursus drinkwater gerealiseerd.

Masterplan

Halverwege 2015 is het masterplan operationeel geworden. Tijdens het werkbezoek in juni 2015 woonde de DOS-delegatie de overhandiging bij van de voorstudies en ontwerpen ‘Masterplan Drinkwater van B2Gold’ aan de gemeente La Libertad.

B2Gold heeft \$ 800.000 beschikbaar gesteld voor de eerste fase van het masterplan. De voorstudies en ontwerpen voor zowel de aanleg van een goed drinkwaternet, alsook riolering hebben \$ 150.000 gekost. Volgens burgemeester Darwin Kauffman kan het werk met 8 maanden afgerond worden.

De eerste fase bestaat uit het verstevigen en vergroten van het innamepunt; een tweede zuiveringsinstallatie op hetzelfde punt en volgens hetzelfde systeem; een pompstation bij het sportveld, centraal in La Libertad; aanleg van 10 km buizen; een wateropslagtank boven de wijk Merél Miguel, waarvandaan water via de zwaartekracht naar de wijken Merél Miguel, Nueva Esperanza en Villa Hermosa stroomt.

Stroomgebiedbeheer

Ambtenaren en leden van de stroomgebiedscomités volgden cursussen en workshops die vooral gericht zijn op het ontwikkelen van vaardigheden om hun taken goed op te pakken. Voor boeren die in de tweede fase op het spoor van het werken met een bedrijfsplan zijn gezet, zijn er studiegroepen gevormd om zélf verder te gaan werken met het bedrijfsplan. Daardoor gaan ze strategisch en toekomstgericht denken over hun bedrijf. De beide stroomgebiedscomités worden gecoacht in het verder vormgeven van hun activiteiten.

In 2014 is in het stroomgebied van de Rio San Miguel gewerkt aan de implementatie van de bedrijfsplannen en de administratie daarvan. 25 bedrijven zijn betrokken bij het deelproject 'Werken met je bedrijfsplan'.

SNV-Managua is betrokken bij de aanleg van biogasinstallaties. Op vijf bedrijven worden de stalvloeren verhard en de installaties geplaatst. Dit project is zelfstandig door het stroomgebiedscomité uitgevoerd.

Sanitatie

In 2012 waren er verkenningen voor de introductie van composttoiletten op de middelbare school IRCA. De school gaat de compost gebruiken voor hun eigen moestuin. Het project heeft vooral een educatief karakter. Intussen zijn op het terrein van de school 10 eco-latrines gebouwd.

Lijst van afkortingen

ANA	Autoridad Nacional del Agua
AOW	Algemene Ouderdoms Wet
ASOGALI	Asociación de Ganaderos La Libertad
CBS	Christelijke Basisschool
CDA	Christelijk Democratisch Appel
CEGE	Centro de Gestión Empresarial, economisch onderzoekscentrum
CEP	Centro Empresarial Pellas
CEPRODEL	Centro de Promoción del Desarrollo Local
DOS	Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking
DWA	Dutch Water Authorities
ENACAL	Empresa Nicaragüense de Acueductos y Alcantarillados Sanitarios
EOM	Escuela de Oficio Municipal
FC Juntos/FCJ	Fundación Crecemos Juntos (stedenbandorganisatie in La Libertad
Hivos	Humanistisch instituut voor ontwikkelingssamenwerking
INATEC	Instituto Nacional Tecnológico
INTUR	Instituto de Turismo
IRCA	Instituto Rigoberto Cruz Argüello
KPA	Kleine Plaatselijke Activiteiten
LBSNN	Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland-Nicaragua
LeAF	Lettinga Associates Foundation
MAGFOR	Ministerio de Agricultura y Forestal
MDG	Millennium Development Goal
MINED	Ministerio de Educación
NGO	Niet Gouvernementeale Organisatie
ODM	Objetivo del Milenio
RK	Rooms Katholiek
SNV	Netherlands Development Organisation (voorheen Stichting Nederlandse Vrijwilligers)
UNAG	Unión Nacional de Agricultores y Ganaderos
WRIJ	Waterschap Rijn en IJssel

Jaarrekening 2015

In het boekjaar is niets toegevoegd aan de algemene reserve. De hoogte van de reserve wordt voldoende geacht voor de continuïteit van de activiteiten. De reserve bedraagt per 31 december 2015 € 9.000. De overige middelen per 31 december 2015 zijn gereserveerd voor projecten in La Libertad.

Balans per 31 december

	2015	2014
Activa		
<i>Vlottende activa</i>		
Vorderingen	€ 617	€ 33.715
<i>Liquide middelen</i>		
Spaarrekening	€ 95.352	€ 71.745
Rekening courant Rabobank	€ 16.378	€ 1.357
Kas	€ 60	€ 60
	<u>€ 111.790</u>	<u>€ 73.162</u>
	<u>€ 112.408</u>	<u>€ 106.877</u>
Passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
Algemene reserve	€ 9.000	€ 9.000
<i>Voorzieningen</i>		
Reserveringen	€ 103.408	€ 97.830
<i>Lopende schulden (korter dan 1 jaar)</i>		
Diverse te betalen kosten	€ --	€ 47
	<u>€ 112.408</u>	<u>€ 106.877</u>

Overzicht Baten en lasten

	2015	2014
Baten		
Subsidies	€ 23.949	€ 56.603
Terugstorting LBSNN	€ 29.089	
Donaties/acties	€ 4.348	
Acties 2014	€ 200	€ 14.431
Rente	€ 437	€ 607
	<u>€ 58.023</u>	<u>€ 71.641</u>
Lasten		
Projecten	€ 35.322	
Inkopen	€ 37	€ 1.874
Voorlichting	€ 4.564	€ 10.763
Uitwisseling LL	€ 6.983	€ 7.661
Overige kosten	€ 5.542	€ 4.847
	<u>€ 17.125</u>	<u>€ 25.145</u>
Resultaat/ toevoeging voorzieningen	<u>€ 5.577</u>	<u>€ 46.496</u>
	<u>€ 58.023</u>	<u>€ 71.641</u>

Toelichting op de balans

Flottende activa

Vorderingen € 617

De vorderingen betreffen

Debiteuren € 180

Rente € 437

€ 617

Liquide middelen € 111.790

Deze post betreft kasgeld en direct opeisbare banktegoeden.

Passiva

Eigen vermogen € 9.000

De algemene reserve dient als garantie voor de continuïteit van de organisatie.

Voorzieningen € 103.408

De voorzieningen betreft reservering ter ondersteuning van Caminando Juntos en andere projecten in La Libertad.

Saldo 1 januari € 97.831

Toevoeging resultaat 2015 € 5.577

Saldo 31 december € 103.408

Deze voorzieningen zijn geormerkt voor:

Woningbouwprojecten € 51.189

Asilo Ancianos (woonvoorziening ouderen) € 10.782

Basisonderwijs ODM 2015-2016 € 13.000

Reservering projecten 2016-2018 € 28.437

€ 103.408

Toelichting op het overzicht baten en lasten

Baten

Ontvangen subsidies € 23.949

Gemeente Doetinchem € 19.949

LBSNN - voorlichting bewustwording, fondswerving € 4.000

€ 23.949

Terugstorting LBSNN € 29.089

Donaties: schenkingen scholen / bedrijven / particulieren / gD € 4.348

Actie 2014 € 200

Rente € 437

Lasten

Projecten La Libertad € 35.322

Project woningbouw € 25.811

Woonvoorziening ouderen /Asilo Ancianos € 9.219

Basisonderwijs - lesmaterialen € 292

€ 35.322

Inkopen vogeltjes

€ 37

Voorlichting

€ 4.564

Drukwerk en infomateriaal

€ 1.667

Vrijwilligersvergoeding

€ 1.830

Reiskosten

€ 81

Muurschilderbrigade

€ 985

€ 4.564

Uitwisseling La Libertad

Bezoek aan La Libertad

€ 6.983

Overige kosten

€ 5.542

Vertalingen

€ 1.040

Lidmaatschap LBSNN en kennisfestival

€ 3.190

Representatiekosten

€ 48

Vergaderkosten 2014-2015

€ 270

Bankkosten

€ 54

Accountants- en administratiekosten

€ 940

€ 5.542

Lay out: repro, gemeente Doetinchem
Productie: repro gemeente Doetinchem